

Kopczyński, Michał

"The Riksdag: A History of the Swedish Parliament", wyd. M. F. Metcalf, oprac. S. Carlsson [et al.], Stockholm 1987 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 79/4, 777-778

1988

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

The Riksdag: A History of the Swedish Parliament, wyd. M. F. Metcalf, oprac. S. Carlsson, M. F. Metcalf, G. Rystad, H. Schück, N. Sternquist, The Swedish Riksdag, The Bank of Sweden Tercentenary Foundation, Stockholm 1987, s. 348.

Omawiana książka jest drugą z kolei syntezą dziejów szwedzkiego parlamentu od jego zarania aż po czasy najnowsze. Jej poprzedniczką była monumentalna osiemnastotomowa seria pod tytułem „Sveriges Riksdag” pod redakcją Nilsa Edena, która ukazała się w latach 1931—1938. Omawiana tu praca jest zmienioną i przystosowaną do wymogów czytelników nieszwedzkich wersją dzieła wydanego dwa lata temu dla uczczenia 550 rocznicy zgromadzenia stanów w Arboga (1435), uznawanego dotąd za pierwszy Riksdag („Riksdagen genom tiderna”, Stockholm 1985). Patronat nad wydawnictwem objął specjalny komitet Riksdagu i Fundacja Trzechsetlecia Banku Szwecji. Tym razem historia Riksdagu zawarta została tylko w jednym tomie, a autorzy starali się nadać książce charakter popularnonaukowy. Praca jednak warta jest uwagi zarówno ze względu na to, iż stanowi odbicie postępu historiografii szwedzkiej ostatnich 50 lat, jak i z uwagi na możliwe badania porównawcze.

W pracy zastosowano układ chronologiczny. Przyjęta periodyzacja nie budzi zastrzeżeń, choć nie w pełni odzwierciedla przemiany samego Riksdagu, w pierwoczworoizbowego, od 1866 r. dwuizbowego i od 1974 r. jednoizbowego. Okres pierwszy, od zarania do wstąpienia na tron Gustawa II Adolfa w 1611 r., opracował Herman Schück. Riksdag ery wielkości (do 1718 r.), opisał Göran Rystad. Ery wolności i czasy gustawiańskie do r. 1809 — Michael F. Metcalf. Wieki XIX do wprowadzenia powszechnego prawa wyborczego w r. 1921 — Sten Carlsson, a czasy najnowsze po rok 1985 — Nils Sternquist. W poszczególnych rozdziałach autorzy trzymali się konstrukcji chronologicznej poświęcając mniej lub więcej miejsca składowi Riksdagu, sposobowi wysyłania posłów i zasadom funkcjonowania parlamentu. Każdy rozdział zaopatrzony został we wstęp zawierający omówienie sytuacji politycznej Szwecji oraz przemian gospodarczych i społecznych. Krótkie podsumowania zamykające rozdziały dają ocenę roli parlamentu w poszczególnych okresach. Ten ostatni problem jest główną osią syntezy, stąd wszyscy autorzy poświęcają dużo miejsca podstawowym dokumentom regulującym te sprawy, jak i praktycznej realizacji ich założeń.

Autorzy trzech pierwszych części starają się ukazać dzieje Riksdagu na tle ówczesnych europejskich zgromadzeń stanowych, przy czym najczęściej jako punkt odniesienia występuje parlament angielski.

Godna uwagi jest interpretacja H. Schücka, który zerwał z mającym długą historię sporem o to, które ze zgromadzeń stanów w późnym średniowieczu zasługują na miano pierwszego Riksdagu (zwykle wymieniano tu lata 1359 i 1435). Autor ten twierdzi, iż dopiero w pierwszej połowie XVI w. można mówić o wykształceniu się Riksdagu, choć sama nazwa pojawia się w latach sześćdziesiątych tego stulecia. Za pierwsze zgromadzenie odpowiadające charakterem europejskim zgromadzeniom stanowym uznaje on zgromadzenia z lat 1527 i 1544. Dopiero one spełniły warunki nieodzowne dla uznania ich za zgromadzenia stanów, to znaczy reprezentowały cały kraj, wszystkie wolne grupy społeczne, poszczególne stany były od

siebie w czasie obrad niezależne. Riksdag uzyskał stałe miejsce w życiu politycznym kraju (ten ostatni wymóg został spełniony dopiero za rządów synów Gustawa Wazy).

Książkę wydrukowano na pięknym papierze z licznymi ilustracjami i mapami. Tekst został zaopatrzony w przypisy i bibliografię, w której uwzględniono przede wszystkim prace w języku angielskim.

M. K.

„Geschichte und Gesellschaft”, Zeitschrift für Historische Sozialwissenschaft, 14. Jahrgang 1988, Heft 1: *Familie, Haushalt, Wohnen*, Herausgeber dieses Heftes: Hans-Ulrich Wehler, Vandenhoeck & Ruprecht in Göttingen, s. 149.

W ciągu ostatniego ćwierćwiecza nastąpiło ogromne ożywienie badań nad historią rodziny, doszło też do gruntownego ich unowocześnienia przez wykorzystanie osiągnięć — również bardzo intensywnie rozwijanej i modernizowanej — demografii historycznej, antropologii kulturowej, socjologii, psychologii. Szybko narastająca bibliografia i równie szybko zmieniające się metody badawcze i koncepcje każą dokonywać coraz częściej podsumowań i przeglądów, bez których orientacja w aktualnym stanie badań byłaby niemożliwa. Podsumowanie takie — częściowe — przedstawiono w pierwszym zeszycie za rok 1988 czasopisma „Geschichte und Gesellschaft”. Częściowe — gdyż dotyczące tylko niektórych problemów historii rodziny i obejmujące zasadniczo tylko badania niemieckie. Omawiany zeszyt, przygotowany pod redakcją Hansa Ulricha Wehlera, został w części artykułowej całkowicie poświęcony historii rodziny i problemom z nią związanym (rodzina, gospodarstwo domowe, mieszkanie). Z trzech zamieszczonych w nim rozpraw pierwsza autorstwa Winfrieda Freitag’a („Haushalt und Familie in traditionellen Gesellschaften: Konzepte, Probleme und Perspektiven der Forschung”, s. 5—37) daje przegląd badań prowadzonych w ostatnim ćwierćwieczu nad strukturami rodzinnymi w epoce przedprzemysłowej. Autor przypomina najważniejsze koncepcje badawcze: wprowadzoną przez Petera Lasletta typologię struktur rodzinnych, teorię „cykli rodzinnych” i jej krytykę, koncepcję *life course approach*.

Rodzinę określa się często jako podstawową komórkę społeczną — stąd m.in. wyrosły zainteresowania historią rodziny mającą ułatwić zrozumienie bardziej złożonych struktur społecznych. Jeżeli rodzina jest podstawowym elementem składowym społeczeństwa, to z kolei gospodarstwo domowe jest podstawowym przedsiębiorstwem gospodarki narodowej. Znajomość funkcjonowania gospodarstwa domowego jest przydatna dla zrozumienia procesów gospodarczych w makroskali. Historię gospodarstw domowych najlepiej zaś badać na podstawie źródeł takich jak rachunki domowe, pozwalające m.in. dokładnie badać poziom stopy życiowej, strukturę dochodów i wydatków. Badania takie zapoczątkował w Anglii już u schyłku XVII w. Gregory King, prowadzili je w XVIII w. obaj Youngowie, Davies i Eden, w 1853 r. podjął je w Brukseli „Międzynarodowy Kongres Statystyczny”, potem były uprawiane na dużą skalę w Niemczech w odniesieniu do XIX i XX w. Ostatnio Amelio Tagliaferri i Charles de La Roncière przedstawili bardzo interesujące wyniki badań nad budżetem ubogich i zamożnych mieszkańców miast włoskich w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych. Zarysowują się możliwości przedstawienia standardów życiowych ludności różnych krajów europejskich w długich ciągach czasowych. W omawianym tu zeszycie czasopisma „Ges-